

08 Erfgoed Steeds meer moeite om molens draaiend te houden

11 Kerkvrijwilligers Tweede thuis

12 Natuur Een nieuwe rubriek van natuurgids Edwin de Groot

13 Opvoeding Speel met je kind

14 Afvallen Het raadsel van het jojo-effect

23 Frysk Kaiserschmarrn fan kofjehûs Demel

10 In Beeld

17 Gryt van der Galiën

18 Lezen

20 Kijken

21 Gerard Wolters

24 Puzzelen

26 Eropuit

Minstens twee keer zo veel bezoekers wil Peter Wester naar het Landbouwmuseum

Wybe Fraanje Opa Jack

De krant lag al op de glasplaat van het kopieerapparaat. Opengeslagen bij de puzzel. Juist toen ik de knop wilde indrukken, realiseerde ik me: waarom doe ik dit eigenlijk?

Stond ik pardoos de puzzel voor Jack Kooistra te kopiëren. Vaste prik op vaste dagen: krantenpuzzels uit verschillende dagbladen. Hij had een vast dieet: cijfercodes, woordkrakers, woordzoekers, filippines, het zaterdagse cryptogram van *Trouw*. Ik spaarde ze allemaal op voor Jack, die ik in het weekend altijd bezocht.

Maar hij was dus net de dag daarvoor overleden. Voor het eerst in vijf jaar ga ik straks niet bij hem op de koffie, wat een vast onderdeel van mijn zaterdagochtendritueel is geworden.

De puzzels hielden zijn geest scherp.

Zijn grootste angst was dat met het klimmen der jaren zijn geestelijke vermogens achteruit zouden gaan. Dingen vergeten, dat was hem een gruwel, alzheimer en dementie een nachtmerrie.

Gelukkig is het daar nooit van gekomen. Jack bleef tot het eind vlijmscherp van geest. In het zorgcentrum won hij menig bingo omdat hij zijn huisgenoten te snel af was. Wel was zijn spraakvermogen ietsjes achteruit gegaan sinds een lelijke val in januari 2023. Hij kwam zijn rolstoel (die noemde hij steevast zijn 'safety car') nog maar nauwelijks uit. Zijn rollator ('stoep-Ferrari') stond al een tijdje werkeloos geparkeerd.

Maar het gepuzzel hield hem lenig. Net als het lezen van kranten. Hij verslond altijd een stapel zaterdagkranten, *De Telegraaf* was zijn favoriet. Doorde-

weeks mailde hij regelmatig een aantal titels die ik dan voor hem moest achterhouden. Dan had hij van een kennis vernomen dat er in die kranten belangwekkende stukken stonden (ergo: over de oorlog of Indië). Ik verzamelde ze altijd trouw voor hem.

COLUMN

Wybe Fraanje is journalist, groeide op in Den Haag en woont in Marsum.

Wat het personeel in de zorgcentra niet zelden tot radeloosheid dreef, want Jack kon maar moeilijk dingen weggoien en leefde zuinig. Altijd een kind van de oorlog gebleven. Soms trad ik maar eens kordaat op en zorgde ik dat er een stapel oude kranten en ingevulde puzzels uit zijn kamer verdween.

Voor mij voelt het een beetje alsof ik mijn opa heb verloren. We mijmerden vaak over Den Haag, onze gedeelde jaren bij het *Friesch Dagblad*, de prestaties van ADO en Cambuur. Onze gesprekken kregen gaandeweg ook

steeds vaker een persoonlijker, haast pastoraal karakter.

Soms noemde ik hem ook echt mijn opa. Als ik in het ziekenhuis buiten de bezoeken op visite kwam en daarop aangesproken werd door de zaalzuster, zei ik altijd dat Jack mijn opa was en ik van ver kwam. Dan mocht ik - vooruit dan maar - wel even blijven. Nu hij is weggefallen, besef ik pas hoe waar dat leugentje om bestwil was.

De puzzels en kranten verzamelde ik in de loop van de week in een kluisje in de kluisjeswand op de redactie. Ik had er eentje speciaal voor Jack, want de stapel kon behoorlijk dik worden in een week. Het kopietje van de laatste cijfercode, uit *de Volkskrant* van maandag 13 januari 2025, ligt er nog in. Ik denk dat ik dat bewaar. Helemaal in de geest van Jack.

Het Fries Landbouwmuseum is deze winter dicht voor bezoekers. Er wordt gewerkt aan uitbreiding en nieuwe exposities. Het museum opent in april de deuren voor het publiek weer. Directeur Peter Wester blikt vooruit.

Fries Landbouwmuseum na de uitbreiding: maatschappelijk relevant, op zoek naar dialoog, spil in Middelsee

INTERVIEW

BAUKE BOERSMA

Het Fries Landbouwmuseum verhuisde in 2018 van Earnewâld naar Leeuwarden. Het museum kreeg een plek in een rijksmonumentale boerderij, in de landerijen ten zuiden van de stad. Destijds was er nog niks te zien van de hier geplande nieuwe wijk Middelsee. Inmiddels is er volop bouwactiviteit. Het Integraal Kind Centrum Middelsee is zelfs al in gebruik, constateert Peter Wester, sinds augustus 2024 directeur van het Fries Landbouwmuseum.

Wester (51, woonachtig in De Wilgen) is de opvolger van Klaas Zandberg, die op 1 april 2024 bij het nu honderdjarige Landbouwmuseum vertrok. „Dat it museum earst op 'e romte stie en der fierder neat te sjen wie, hie fansels wol wat”, zegt de nieuwe directeur. „Mar wy binne bliid dat de kontoeren fan Middelsee stadichoan sichtber wurde. Wy wolle as museum ek graach in buertfunksje krije. En ek op dy wize in ferbining ta stân bringe tusken boarger en boer. Dat komt no tichterby.”

Wester heeft het druk. Het Fries Landbouwmuseum breidt uit en dat vraagt veel van zijn tijd. De werkzaamheden begonnen in de loop van vorig jaar en moeten dit voor-

jaar zijn afgerond. Het museum ging vanwege de uitbreiding in november dicht en opent in april de deuren voor het publiek weer. De officiële heropening staat gepland in mei.

De uitbreiding gaat gepaard met het maken van nieuwe exposities en de herinrichting en vernieuwing van bestaande, vertelt Wester. Ondertussen werkt hij samen met anderen aan een nieuw beleidsplan, dat eind februari bij het provinciebestuur moet worden ingeleverd. In het plan wordt uiteengezet wat het Fries Landbouwmuseum gaat doen in de jaren 2026, 2027 en 2028 en hoe het museum zijn doelen wil bereiken. Ondanks de drukte, geniet Wester van het werk. „Ik bin keunsthistoarikus fan berop en fiel my goed op myn plak yn it museum. Boppedat hoech ik net alles allinnich te dwaan. Ik lûk de karre, mar krij stipe fan ús meiwurkers en ús bestjoer. Yn dat bestjoer sitte kundige minsken. En foar de útwreidingsbou hawwe wy in projektmanager oansteld. Dat is Henk Dijkstra, de âld-direkteur fan it museum.”

Friese paard

De uitbreiding betekent ruwweg een verdubbeling van de expositieruimte in het Fries Landbouwmuseum. Hierdoor komt er

ruimte beschikbaar voor een grote permanente tentoonstelling rond het Friese paard. Daarin wordt uiteraard een plek gereserveerd voor Keje, het eerste Friese paard dat ooit geprepareerd is. Keje is al langer in het museum te bewonderen, maar niet als onderdeel van een zelfstandige expositie over het Friese paard. Die expositie komt er nu wel. „En dat fertsjinnet it Frysk hynder ek. It is in ikoan fan de Fryske kultuer en de agraryske skiednis. Fryslân mei grutsk op dat hynder wêze”, zegt Wester.

De expositie, gemaakt door Henk Dijkstra, draait om de rol die het Friese paard speelt in het leven van eigenaren, fokkers en boeren. Er wordt ook aandacht besteed aan de rol van het paard in sport en recreatie, theater en film. Het museum laat een tien minuten durende film over het Friese paard maken, die onderdeel van de tentoonstelling wordt. De expositie wordt interactief en een museale beleving voor jong en oud, belooft Wester.

Subsidie

Wester grijpt de uitbreiding ook aan om het Fries Landbouwmuseum beter te laten aansluiten bij de huidige maatschappelijke discussie over landbouw. Het Landbouwmu-

seum raakte in 2020 de provinciale subsidie kwijt, omdat het museum zich volgens een adviescommissie teveel buiten die discussie plaatste. De provincie kwam later op het subsidiebesluit terug. Toenmalig gedeputeerde Sietske Poepjes vond het na gesprekken toch de moeite waard om te investeren in de toekomstplannen van het Landbouwmuseum, omdat ze zag dat het museum met de kritiek aan de slag wil gaan.

Volgens Wester hebben zijn voorgangers daar een heel goed begin mee gemaakt en pakt hij nu door. In de nieuwe tentoonstellingshal komen wisselexposities, vallend onder een nieuw thema: 'Landbouw, maatschappij en actualiteit'. De wisselexposities – *blockbusters* die het museum eventueel in samenwerking met andere musea ook kan inkopen – kunnen gaan over klimaatverandering, stikstof of bijvoorbeeld voedselveiligheid, onderwerpen die momenteel deel uitmaken van het publieke debat.

De wisselexposities mogen prikkelen en ook wel een kritische blik op de landbouw werpen, zegt Wester. Maar hij wil wél het evenwicht bewaren. Bij een grote wisselexpositie over stikstof zou bijvoorbeeld een kleinere tentoonstelling gemaakt kunnen worden over Friese boeren die juist al veel

In het museum is straks onder meer een expositie over het Friese paard te zien

doen om de stikstofneerslag op de natuur te verminderen. „De lânbou leit op it stuit op in wat minne namme. De maatskippij hat issues en stelt fragen. Dat is ek terjochte. Mar dat wol net sizze dat der yn de agraryske sektor gjin goede dingen barre. Dat wolle wy ek sjen litte.”

Het Fries Landbouwmuseum neemt zelf geen stelling, zegt de directeur. „Wy wurkje út in radikaal neutrale posysje wei. Wy fasilitearje it debat, mar it giet ús om de dialoach. Dy wolle wy graach stimulearje.” Dat hoopt Wester na de heropening ook te doen door het programmeren van lezingen en openbare discussies. Het Landbouwmuseum organiseert nu al lezingen en debatten in samenwerking met het Lânboukun-

dich Wurkferbân van de Fryske Akademy. Die goedbezochte activiteiten gaan vaak over agrarische deelonderwerpen en zijn inhoudelijk van aard. Het nieuwe aanpalende lezingenprogramma wordt algemener van opzet, met ook aandacht voor sociaal-economische en culturele aspecten van het agrarische leven.

Topstukken

Naast de tentoonstelling over het Friese paard en de wisselexposities blijft het Landbouwmuseum aandacht schenken aan de drie centrale thema's: zuivel, veeteelt en akkerbouw. Elk thema krijgt nu een eigen vaste expositie. De topstukken uit de collectie zullen er te zien zijn, in een aangepaste wat scherpere presentatievorm.

Wester benadrukt dat in het hele museum de verbinding met de Friese samenleving zichtbaar zal zijn. „Dy ferbining stiet foar ús boppe-oan. It is de *raison d'être* fan dit museum, de basis dêr't wy op wurkje.” De Friese samenleving is vanouds agrarisch en ook nu is het sociale, economische en culturele leven in de provincie volgens Wester nog nauw verweven met de landbouw. Die verwevenheid wil het museum graag laten zien, zegt de directeur. Hij stelt

Peter Wester is sinds augustus 2024 directeur van het Fries Landbouwmuseum. FOTO: MARCHJE ANDRINGA

Vervolg van pagina 5

dat het verhaal van de Friese landbouw – van vroeger tot nu – in feite dat van Fryslân is. Dit is meteen ook de reden waarom het in zijn ogen belangrijk is dat het Fries Landbouwmuseum bestaat: bezoekers leren er iets over de provincie en eigenlijk ook over Nederland, een land met een grote landbouwtraditie. Op die traditie mogen de Nederlanders trouwens wel wat trotser zijn, vindt Wester. Op landbouwgebied, zegt hij, is Nederland ook internationaal „in gigant”.

Boven: Artist's impression van het Fries Landbouwmuseum na de uitbreiding.
BEELD: MARTEN AT SMA

Linksonder: De monumentale boerderij waarin het Landbouwmuseum nu is gevestigd op een foto uit 1914. Rechtsonder: Het geprepareerde Friese paard Keje, hier in de oude opstelling, krijgt een plek in een nieuwe expositie over het Friese paard.

FOTO'S: FRIES LANDBOUWMUSEUM, FONGER DE VLAS

Het museum maakt niet alleen een sprong als het gaat om de beschikbare expositieruimte. Er komt ook een nieuwe horeca- of 'eventruimte' met een mobiele bar en een keukenblok. Die ruimte wil het museum zo multifunctioneel houden, zegt Wester. Hij hoopt dat de toekomstige bewoners van Middelsee de ruimte zullen weten te vinden, bijvoorbeeld als ze op zoek zijn naar een plek voor wijkactiviteiten.

Food workshops

Het Fries Landbouwmuseum verzorgt al jaren een educatief programma en werkt daarvoor intensief samen met uiteenlopende onderwijsinstellingen, van basis- tot

Een belangrijk thema is de weg die voedsel aflegt van boerderij tot aan etensbord

hoger onderwijs. Een belangrijk thema is bijvoorbeeld de weg die voedsel aflegt van boerderij tot aan etensbord. De wens is om dit programma uit te breiden voor een brede doelgroep en verschillende onderwijsniveaus. Het museum heeft al vergevorderde plannen voor het aanbieden van *food workshops* met lokaal geproduceerd voedsel. „Wy wolle graach sjen litte wêr't ús iten weikomt – in soad minsken witte dat net mear – en dat kin moai mei sa'n workshop”, stelt Wester.

In het nieuwe museumgedeelte komen ook nog twee andere ruimtes: een voor educatieve doeleinden en een bibliotheek. In die bibliotheek kunnen vrijwilligers – het mu-

seum heeft er in totaal zo'n vijftig – rustig werken aan het optimaliseren van de reeds volledig gedigitaliseerde collectie. Dan gaat het bijvoorbeeld om beschrijvingen van objecten en het toevoegen van documenten. Dat is van belang omdat het museum zijn collectie wil ontsluiten voor een zo breed mogelijk publiek. Tot die museumcollectie behoren inmiddels ook de collecties van het Nationaal Veeteelt Museum (N-Brabant) en van de Stichting Ús Mem, die beide in 2020 onderdeel werden van het Fries Landbouwmuseum.

Vanaf 2021 kreeg het Landbouwmuseum jaarlijks zo'n 225.000 euro provinciale subsidie. Voor 2025 kan het museum rekenen op eenzelfde bedrag. Daarna gaat de nieuwe subsidieperiode in. Ook de gemeente Leuwarden steunt het museum. Een goedlopend Landbouwmuseum kan een belangrijke spil worden in de wijk Middelsee, meent de gemeente.

Wester is ambitieus. Het Fries Landbouwmuseum trok in 2022 en 2023 circa elfduizend bezoekers. De directeur streeft naar een verdubbeling van dat aantal. „Ik tink dat dit kin. Wy komme straks mei moaie nije eksposysjes, spesjale oandacht foar it Frysk hynder en noch folle mear. Ik ha der betrouwen yn.”

